

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

Elogium S. Artemonis M. Fabulosum Ex Menæis ad diem XXIV Martii,
Interprete Jacobo Bueo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](#)

AUCTORE
J. B.

Artemone Græce composito, quod apud nos e bibliotheca Cæsarea transcriptum exstat e codice membranaceo, Canones seu Cantica in Santos mensis Aprilis complexo: sic autem habet illud ad diem XIII Aprilis, inscribiturque S. Artemoni Hieromartyri. "Οπτα ἐνσέβεις περιθέμενος, μάρτυς ἔνδεξ, ἐπολέμητος τῆς ἀπίβενος, καὶ οὐκινὰ πυρὰ Χριστοῦ εἰληφες βραχεῖα, ζύδιμες. Ήρθε, ἀθλοφόρε, ἐις μετίους Σείας γρύσσον, καὶ κατώπιτας τὰ μυστήρια Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ματητὴς ἀντονγέγενεν, Αρτέμιον, ἀνότατο. Αρτιον φυλάξας τῆς πάτερος τὸ μυστήριον, καὶ ἐλέκτορος προσενήρχος Σύμην ἔντον Χριστῷ τῷ Θεῷ ἔψει, Αρτέμιον, τῆς ἀδικίας. Ar-
mis septus pietatis, Martyr gloriose, cum impietate bellasti, nactusque es pugilum a Christo coronam, Inlyte. Enectus, coronate pugil, ad divinae scientiae culmen, mentis sinu Christi Dei arcana concoxisti, et factus es eorum mystes, Artemon, supremus. Integrum servasti fidei mysterium, et integrum obtulisti teipsum Christo leo sacrificium tu gladio. Artemon, certaminis.

B 10 Meminit hujus codicis Lambecius lib. 8 Commentariorum de Bibliotheca cæsarea Vindobonensi cap. 12 hunc in modum. Duodecimus codex manuscriptus historicus Græcus est membranaceus pervertustus, elegans et optimæ notæ in quarto, constatque folia ducentis et uno, atque ab Augerio Busbeckio, ut ipse solita manus inscriptione testatur, olim fuit comparatus Constantinopoli. Continentur eo Canones sive Cantica sacra in Santos totius mensis Aprilis, quos deinde ordine dierum recenset Lambecius. Denique ex inscriptione, ad calcem codicis exactata, recte colligit, illius auctorem vel collectorem vel certe descripторem fuisse Theocistum: hunc porro Theocistum, cuius in Vita S. Euthymii, sub annum 473 defuncti, veluti S. Euthymii familiaris, Cyrillus monachus meminit, fuisse conjicit: quas viri eruditio conjectura, si locum haberet, faceret profecto, ut Theocistum sequentes, Artemonem gladio, seu capite plexum martyrium suum consummasse, diceremus. Sed fallitur vir eruditus; nam inter Sanctos, quos enumerat, multi occurserunt, qui Theocisto, S. Euthymii socio, longe sunt juniores: sic ad diem III Aprilis S. Nicetam, Medicensem in Bithynia C monasterii abbatem, anno 423; ad diem vi S. Euthymium, Constantinopolitanum patriarcham, an-

no 582; ad diem VII S. Georgium, Mitylenæ archiepiscopum, circa annum 816; ad diem XII S. Basiliūm, Parui in Mysia Minore episcopum, seculo octavo sub iconomachis, defunctos memorat, quorum adeo Cantica Lambecii Theocistus, quem seculo XII alia de causa illigat Ouidius, neque componere, neque colligere vel describere potuit.

11 Ceterum colligi ex dictis potest, Artemonem Laodiceæ passum non videri; sed Cæsareæ potius, quæcumque tandem hexe fuerit: Laodiceæ vero in Martyrologio Romano (quod et nos hic secuti sumus) annuntiari tantum videtur, quod illic magnam vite suæ partem egerit, ac post obitum, cultum sacram, si uspiam alibi, verosimilime sibi consecutus, quem late aliquando per Orientem fuisse diffusum, ex laudatis supra monumentis colligi potest, quorum aliquibus cum titulo Hieromartyris inscribitur. Porro, cum Artemon una cum Christianis aliquot in gentilium fano idola subruisse dicatur, queret fortasse nonnemo, nullos habuerit martyrum socios? Habuisse, res quidem per se satis creditibiles est; sed eorum in Menæis, et Synaxario Basiliū imperatoris nulla omnino mentio est: in Synaxario tamē quodam Rhutenico Ms. Patris Georgii David ad diem XIII Aprilis sic lego: S. Hieromartyris Artemonis et qui cum eo. Item in Menologio Slavo-Russico Sparwenfeldii ad eundem diem: S. Hieromartyris Artemonis et socio. Passi sunt anno cccc. Unde dubium videri potest, an socios habuerit Artemon, necne. Quos si habuerit tamquam minus nobiles, in Græcorum monumentis prætermissi passim verosimilime fuerint. Quod denū anno martyrum subierit, non liquet; quod dum anno 301 auctor Menologii Slavo-Russici, vel forte, qui nobis istud suppeditavit, Baro de Sparwenfeld, illigavit; fecit quidem id fortasse pro arbitrio, non repugnantibus tamen Græcis tum Menologis, tum Synaxariis et Menæis, quæ passim S. Artemonem sub Diocletiano passum innunt: neque, cur Baronius anno 308 sub Maximino martyrum illius accidisse, in Annalibus scribat, mihi perspectum est: ut adeo pleraque quæ de S. Artemone traduntur, aut certa, aut fabulosa sint; qualia certe sunt duo, quæ sequuntur, ejus Elogia, quorum alterum ex Menæis ad diem XXIV Martii, alterum ad diem VIII Octobris accipe.

ELOGIUM

S. ARTEMONIS M. FABULOSUM

Ex Menæis ad diem XXIV Martii,

INTERPRETE JACOBO BUEO

S. Artemon ob contrita idola a b Diocletiano Roma imperante, Laodiceam a versus comes quidam Patricius nomine missus fuit, qui sibi imperata perfecit. Sisinus b autem, loci antistes, et Artemon presbyter una cum aliis Christianis aliquot Diana templum noctu ingressi, idola illi contriverunt et igni exusserunt. Ubi rem rescivit comes, ira plenus, juncta sibi multitudine populi, ex urbe cum equitatu ad Christianorum templum egressus est, omnes igni datus, Sisinum vero et Artemonem mem-

Διοκλητιανοῦ βασιλεύοντος ἐν Ρώμῃ, ἀπεστάλη εἰς τὰ μέρη τῆς Λαοδικείας κόμης τῆς Πατρίους ὄνοματι, καὶ ἐποίει, καθὼς προσετάγει. Σισίνιος δὲ, ὁ τοῦ τόπου ἐπίσκοπος, μετὰ Ἀρτέμιον πρεσβυτέρου, καὶ των ἔλλον Χριστιανῶν, εἰσῆλθον εἰς τὸν καὶ τῆς Ἀρτέμιδος νοτίον, καὶ τὰ εἰκεῖα εἰδῶλα συνέτριψαν, καὶ ἐπέφρασαν πυρί. Τούτο μαθῶν ὁ κόμης, Σιμοῦ πλησίει, καὶ λαζῶν πλῆθος λαοῦ σὺν ἀντρῷ ἐξῆρχετο μετὰ ἵππων ἐξ τῆς πόλεως πρὸς τὴν τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίαν, τοῦ κατακατέσαι πάντας, καὶ Σισίνιον καὶ Ἀρ-

τέμονα

Α τέμονα μεληδὸν κατατεμεῖν· ἐγγίζουτος δὲ αὐτοῦ τῷ ναῷ, φρίκη συνέπεσεν αὐτῷ, καὶ πυρετὸς συνεσχέλην καύσιον· καὶ ὑπέστρεψε τεῖχος εἰς κλωστίαιν· Εἶδον δὲ εἰς ἄπρων ταλαιπωρίαν, ἐθύλωσε τῷ ἐπίσκοπῳ, λέγον, εἴξι τῷ Θεῷ σου ἵνα κουφισθῶ, καὶ ποιήσω τὴν στολὴν σου χρυσῆν· ὃ δὲ ἐπίσκοπος ἀνεβλωτεν, εἰπὼν, τὸ χρυσόν σου ἔσται παρά σοι· ἐὰν δὲ πιστεύσῃς τῷ Χριστῷ καὶ Θεῷ μοι ιακύνην· Οὐ δὲ ἔργαμεν εἴσος· πιστεύω τῷ Θεῷ σου, μόνον ιακύνομαι· καὶ εὐθέως ἀνίστη μή ἔχων λείψανον γάστραν.

2 Καὶ διδεῖν εἶπε τὴν Καιταρέων πόλιν, ὡς ἀπὸ μηλίων τριών Αρτέμειας, ὑπέντες τῷ πρεσβύτερῷ Ἀρτέμειον, ἀπόλουτον χωρὶς ἐλάχιστον δύο, καὶ ὑπέργονον τοῦ θεοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ λέγει ἀντῷ· Πόλις ταῦτα ἡγανακτεῖ; ὃ δὲ, Τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ ἀρνεῖται· Καὶ ὁ κόμης, Οὐκοῦν Χριστιανὸς εἰ αὐτός; Οὐ "Ἄγιος" εἰπε· Ναὶ εἰς νεοράς τῆς θίλιας Χριστιανὸς είμι. Τότε δήσας ἀπὸν δυσιν ἀλλασσον, καὶ παραδοὺς ἀπὸν στρατιώτας, ἐπέστρεψεν ἀκαλούσθεν πρὸς Καιταρέιαν. Οὐ δὲ "Ἄγιος" πρὸς τὰ ἀκολουθῶντα ζῶντα στρατεῖς ἔφη, Πορεύεσθε πρὸς Σισινίον τὸν ἐπίσκοπον· τὰ δὲ πορεύεσθα, διεμηρύθρη ἀντῷ διὰ τοῦ Θυρωροῦ· ὃ δὲ ἔστι τῷ Θυρωρῷ· Πόλεις παραγένονται τὰ ζῶντα ταῦτα· Τότε προστάξεις Θεοῦ μία Β ἔλασος, μανλαδόστις φωνῇ ἀλέρωπνον, ἔφη; Οἱ δύο λοις τοῦ Θεοῦ Αρτέμειον, συλλειψθεὶς παρὰ τοῦ ἀστεροῦ κόμυτος, ἀγέρας δύσμοις ἐν τῇ Καιταρέων πόλει· καὶ ἡμίν προσέταξεν ἐλθεῖν ἐνθάδες Ἀλούτας δὲ ὁ ἐπίσκοπος, ἔζωμος γέροντος, καὶ καλέσας Φολέων, τὸν διάκονον, ἀπέστειλεν εἰς Καιταρέων, λέγων· Ἀπελθε, καὶ μάθε, εἰ ἀληθές ἔστι, ἀπέρ πλούσιαν διὰ τῆς ἔλασον· καὶ απεβλήν εἶναι ἀπὸν ἐν τῇ φυλακῇ· καὶ ἀπαντάμενοι ἀλλήλους, διέστησαν εἰς ἐπιστροφὴν τῶν φυλάκων.

3 Τῇ δὲ ἔξης κροκεδίστας ὁ κόμης παρέστησε τὸν μακάριον Αρτέμειον, καὶ φωτὶ Τίμονος τὸ γῆρας σου, ἀνεψιον, καὶ Σύνον τοῖς Σεοῖς· καὶ δὲ "Ἄγιος" Δίκαια καὶ οἱ χρόνοι διεῖσθαται σταυρογύνθουν τῷ λαῷ τὰς βίολους τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ναῷ· καὶ ὅπτο πρὸς τοὺς εἰσοδούς επέλεσα διάκονον Χριστοῦ ὑπαναγγειλῶν τὰ Εὐαγγέλια· καὶ τράπαστα καὶ στεις πληρωτὰς προσεύτερος, διδάσκαλον τῷ τοῦ Θεοῦ μοι βοηθείας καὶ νῦν λέγει μοι τῷ ἀνησύρθη ὄμοιρο σου Μαΐμονι ἐπιβίσαι· Ταῦτα ἀκούσας ὁ κόμης ἐπαρδίζει, καὶ πορώσας ἐσχάρας ἀπλωτού τοῦ Μαΐμονος ἐν αὐτῷ, Ἀναζήλεις δὲ ὁ "Ἄγιος" εἰς τὸν οὐρανόν, ἔφη· Κυρί Ιησοῦ Χριστέ, μὴ συγχωρήσῃς τῷ μαρτρῷ τούτῳ κόμυτον, ἐπεγείλασαι μοι τῷ δούλῳ σου, Κ ὅλῃ εἰδὼς, ὅτι διὰ σὲ πάσχω ταῦτα, δόξι μοι ὑπομονὴν, τὰ τελείως κατασχεύσθη. Ταῦτα λέγοντας τοῦ "Ἄγιος", ιδού καὶ ἡ ἔλασος, ἐν τοῦ ἐπισκόπου ἐλθοῦσα, προστάξεις Θεοῦ εἰς ἔλεγχον τῶν ἀπίστων λέγει τῷ κόμητι· Τί ἀδυνατεῖ τῷ Θεῷ; Γνωσθεὶς δὲ ὁ Δούλος τοῦ Θεοῦ ταχέος ἐδικυρήστηται· δύο γάρ ὄντες * αράποστοι σε, καὶ βαλόνται εἰς τὸν παυμφλάκωντα λέεντα, καὶ αἱ σάρκες σου διαλυθήσονται, οἵτι διὰ δύολογούς θεοὺς τοῦ πιστεύεις ἔργονται.

4 Ως οὖν διηλέχητο ὑπὸ τοῦ ἀρχούς ζῶντος, ἐκέλευσε τοῖς στρατιώταις ἐκκεντῆσαι τὸν ἔλαχον· τὸ δὲ ἀποπλόκωσα πλήσιον τοῦ συγκαλέδρου τοῦ κόμυτος διαδράσα τὸ βήρεν κατὰ τὸν ἔλαχον βήρον, ἔσπλε τοῦ συγκαλέδρου Καιταρέων τῆς καρδίας, καὶ ἀπέργαμε τὸν ψυχήν. Λυπηρεῖς οὖν ὁ κόμης ὑπεχωρεῖς· καὶ ἔσπλε τὸν Άγιον ἐν τῇ φυλακῇ· τῷ δὲ ἔξης προσέταξεν ἐμέληντον εἰς λέεντα πίσσαν· καὶ ἐκκάυσας σποδούλον, ἐν ἀυτῇ βληθῆναι τὸν "Άγιον" καλέσας γενομένον δὲ τούτου, ιδού ἐν τῷ τάξεως παρεγένοντο πρὸς τὸν κόμυτα, τὴν ἐκκαυσιν τοῦ λεπτοῦ ἀπαγγέλλοντες· ἀπὸ δὲ ἐπιπρὸν ἐπιτάξεις, πιλατού τοῦ λεπτοῦ παρεγένετο.

vinctus Cesa-
ream ducit
tur

d

e

f

et assatur
igni,

h

postridie in
forventem ol-
lam injicien-
dus

5 Mox

A 5 Mox vero a duobus angelis, sub aquilarum forma e celo in terram delatis, ex equo detractus comes in ollam projectus est *k*, adeoque excoccus, ut ne os quidem reliquum fuerit: quod milites omnisque multitudo conspicati, metu perculti, fugeunt; at Sanctus, solus relictus, in Dei laudes erupit, precibusque suis ex ipsomet loco fontem copiosum eduxit; id videns Vitalius, idolorum sacerdos, aliquie non pauci sacra baptismatis unda tinti fuere. Eadem porro nocte ad Artemonem delapsa est hujusmodi vox: Abi ad maritimos Asiae populos, ubi varios multorum morbos emundabis, demones pelles, multique, per te illustrati, dabunt gloriam Deo. Sanctus vero, onagro concesso, abiit raptusque ab angelo in constituto loco inventus est *l*. Cum multa ibidem prodigia edidisset, et multis ad fidei lumen Deumque adduxisset, tandem captus et capite plexus est *m*.

5 "Ἄριν δὲ οὐρανόθεν κατελθόντες δύο ἄγγελοι, ὡς Δ εἰν σχήματι ἀετῶν, καὶ ἀρπάσαντες ἀντὸν τοῦ ἵππου, τῷ λέπτῳ ἐνέβαλον· καὶ οὔτες ἔχωνται, ὡς μῆδες οἵτοις ἀπολειφθῆναι· ὅπερ ἰδόνται* οἱ στρατιῶται καὶ * ἰδόντες πᾶς ὁ δῆλος, ἔξετησαν καὶ ἔσυγον· ὃ δὲ Ἀγιος, καταλειφθεὶς μόνος, ἐδέξατο τὸν Θεὸν, καὶ διὰ προσευχῆς ἐπὶ τῷ τόπῳ ἐκπύργασε ὑδωρ πολὺ. Τούτο τὸν Βιτάλιον, ὃ ιερές τῶν εἰδώλων, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐκπισθίσθησαν· καὶ τῇ νυκτὶ επεινὴ ὑδρία φωνῇ πρὸς τὸν Ἀγιον λέγουσα· Πορεύον πρὸς τὸν Ἀσίαν ἐν τοῖς παραθαλασσίοις, καὶ ἐπὶ πολλοὺς καθαρίζων ἀπὸ παιώνων παιών, καὶ δάμωνας ἀπελάνων, καὶ πολλοὶ ὑπὸ τοῦ φωτίσθεντος, δοξάσαντο τὸν Θεὸν. Ο δὲ Ἀγιος, ὑάργειος ἐπέδεις, ἐπορεύετο, καὶ ἀρπάγεις ὑπὸ Σείον ἀγγέλου εὑρέθη ἐν ᾧ ἐχρηματίσθη τόπος· πολλὰ ἐκεῖτε σημεῖα πεποιηκάστα, καὶ πολλοὺς φωτίσας, καὶ πρὸς Θεὸν ὁδηγήσας, ὑστερον κρατηθεὶς ἀπετυήθη τὴν κεφαλήν.

ANNOTATA.

B a Laodiceam Phrygiæ Pacatianæ, seu, si Ptolemaeum sequi mavis, Cariæ interpretamur, tum E ob dicta num. 4, tum quod Asiæ, in qua passus fuit S. Artemon et vitam finivit, nomine, apud veteres, ut observat Ortelius, Asia Minor, seu Propriæ passim veniat. Sic de ea scribit Paulus Orosius lib. i cap. 2: Asia regio, vel, ut proprie dicam, Asia Minor absque Orientali, parte qua ad Cappadociam Syriamque prograditur, undique circumdata est mari: Notitia vero Orientalis imperii in diocesi Asiana has provincias collocat: Pamphyliam, Lydiam, Cariam, Lyciam, Lycuoniam, Pisidiæ, Phrygianam Pacatianam et Phrygianam Salutarem, Hellespontum et insulas. Cum igitur Asia in Menæis et Synaxariis, ubi de S. Artemone agunt, non pro tertia orbis habitabili parte, neque pro Asia Majori accipi videatur, minus recte Baronius Laodiceam Syriæ hic intellecisse videtur.

b Non aliunde mihi notus est episcopus ille, quem Laodiceæ Phrygiæ pariter adscripsit Le Quien in suo Oriente Christiano.

c Alibi lego: Statuam.

d Cum hujus nominis civitates in Asia Minori et Majori sint variae, quæ hic intelligenda sit, ignoro.

e Hinc Raderus in versione Ms. Menœorum colligit, Cæsaream, quam Patricius petebat, tribus tantum milliaribus Laodicea fuisse dissitam: at nusquam duas istorum nominum civitates adeo sibi propinquas reperi. Neque id Menœus affirmat: sed tantum, S. Artemonem patricio obvium factum esse. cum hic jam tribus milliaribus Laodicea Cæsaream versus progressus esset.

f Fabulosus est hujusmodi S. Martyris comitatus, sicut et omnia, quæ huic deinde superstruuntur.

g Vide dicta ad lit. præcedentem.

h ἡ οἵτινος legitur in Menæis Græcis, pro τρεῖς, ut opinor: Synaxarium tamen Sirmondi habet C πέντε seu quinque.

i Altera iterum fabula.

k Credet ista, qui volet.

l Fabula est ejusdem farinx, cuius sunt præcedentes.

m Menæa ad diem viii Octobris in pace S. Artemonem obiisse, aiunt, non admodum diu, postquam a Patricio tortus fuerat, quod equidem verosimiliter appetit.

ELOGIUM ALTERUM

PARITER FABULOSUM

Ex Menæis ad diem viii Octobris,

INTERPRETE, JACOBO BUEO.

S. Artemon ob eversas idolorum statuas ferro et igne torquetur, ac paulo post obit.

Fuit hic, Diocletiano imperante, Laodiceæ ecclesia presbyter, annos et efflorescente canitis decoris. Idolorum templum una cum Sisipho episcopo ingressus, Apollinis, et Asclepii a statuas evertit et contrivit, et dracones, qui alebantur in templo, sustulit: hos

Οὗτος ὑπῆρχεν ἐπὶ Διοκλετιανοῦ τοῦ βασιλεῶς, πρεσβύτερος τῆς κατὰ Λαοδίκειαν ἐκκλησίας, γηραιός καὶ ἥδη ἐπιψύχου ἔχων τὴν ποιΐαν. Εἰσῆλθεν δὲ μετὰ Σισιποῦ, τοῦ ἐπισκόπου, ἐν τῷ τῶν εἰδώλων ναῷ, τῷ τοῦ Ἀπόλλωνος κατεστρημένῳ ἄγαλμα· ὅμοιος καὶ τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ συνέτριψεν* ἔδαφον· καὶ τοὺς ἐν ἀν-

τῷ